

АСОЦІАЦІЯ
ПРАВНИКІВ
УКРАЇНИ
UKRAINIAN BAR
ASSOCIATION

+380 (44) 492-88-48
вул. Хрещатик, 6, 2 поверх,
м. Київ, 01001, Україна
www.uba.ua

Етичний кодекс юридичного бізнесу
Асоціація правників України

Проект до обговорення

ЕТИЧНИЙ КОДЕКС ЮРИДИЧНОГО БІЗНЕСУ
РОБОЧИЙ ПРОЄКТ

АПУ 2023

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА ДО ЕТИЧНОГО КОДЕКСУ ЮРИДИЧНОГО БІЗНЕСУ

У 2012 році Генеральна асамблея АПУ затвердила "Етичні правила правника", які містять стандарти етичної та професійної поведінки і є обов'язковими для всіх членів АПУ незалежно від їх професійної належності (адвокати, судді, науковці, нотаріуси, виконавці та ін.). Для контролю за додержанням Правил було створено Етичну комісію. Правила також прямо зазначають, що правники мають дотримуватися норм галузевих правил етики, що застосовні до окремих категорій правників (суддів, адвокатів, прокурорів, нотаріусів тощо).

Оскільки для здійснення юридичної практики (надання правової допомоги, юридичних послуг), правник, за певними виключеннями, не обов'язково має бути адвокатом, в Україні фактично сформувалася окрема галузь, яку можна ідентифікувати як "юридичний бізнес". Ця галузь охоплює юристів юридичних фірм (компаній) та самозайнятих юристів, незалежно від того чи мають вони статус адвоката, чи здійснюють діяльність як юридичні консультанти без адвокатського статусу. Зокрема, в рамках однієї юридичної фірми або адвокатського об'єднання можуть працювати як адвокати, так і юристи не-адвокати. При цьому, більше половини членів АПУ є представниками юридичного бізнесу.

З огляду на характер послуг, що надається юридичним бізнесом, а також взаємовідносин з клієнтами, такі клієнти, а досить часто й інші стейкхолдери (контрагенти/конкуренти/опоненти клієнтів, адміністративні органи, суди і т. ін.), очікують від представників юридичного бізнесу додержання етичних стандартів високого рівня. При цьому, такий очікуваний рівень максимально відповідає рівню етичних стандартів та вимог, що застосовуються до юридичної професії у світі.

Втім, регулювання юридичного бізнесу як такого з боку держави або централізованих галузевих організацій практично відсутнє. Відповідно, гостро постає питання створення належних механізмів саморегулювання.

Хоча такого саморегулювання насамперед потребують юристи, які не є адвокатами (оскільки до них не застосовуються жодні інші галузеві стандарти), воно також має унормувати етичні стандарти ведення юридичного бізнесу в цілому (охоплювати етичні та професійні аспекти поведінки адвокатів, юристів не-адвокатів та усього іншого персоналу юридичного бізнесу).

З огляду на провідну роль АПУ у правничій спільноті та активну участь представників системного юридичного бізнесу у діяльності Асоціації, її лідерство у питаннях саморегулювання та здатність створити відповідні механізми є беззаперечними. Більше того, кроки АПУ у цьому напрямку є природними та очікуваними, як з боку членів АПУ так і зовнішніх стейкхолдерів.

Першими такими кроками були: (1) створення відповідної робочої групи всередині АПУ, (2) проведення нею діагностики найбільш актуальних питань етики юридичного бізнесу (в т. ч. огляд попередньої практики Етичної комісії АПУ, аналіз відомих на юридичному ринку інцидентів з етичною складовою, опитування юристів, клієнтів та інших стейкхолдерів щодо болючих етичних проблем, вивчення міжнародного досвіду регулювання питань етики юристів тощо) та (3) упорядження відповідних напрацювань та кодифікація етичних норм та правил, які мають застосовуватись до юридичного бізнесу.

Результатом зазначених кроків став проект Етичного кодексу юридичного бізнесу АПУ, який робоча група має честь представити Правлінню АПУ для розгляду та подальших більш широких консультацій із спільнотою АПУ.

ЗМІСТ

ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ.....	4
ПРЕАМБУЛА	5
1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	6
2. КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ	6
3. КОНФІДЕНЦІЙНІСТЬ.....	8
4. ЗАЛУЧЕННЯ ТА ВЗАЄМОДІЯ З КЛІЄНТАМИ.....	9
5. ПРИПИНЕННЯ НАДАННЯ ПОСЛУГ КЛІЄНТАМ.....	10
6. ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ.....	10
7. ПУБЛІЧНА КОМУНІКАЦІЯ.....	11
8. ВЗАЄМОДІЯ З ПЕРСОНАЛОМ	11
9. ГОНОРАР ТА ЦІНОВА КОНКУРЕНЦІЯ.....	12
10. СТРУКТУРУВАННЯ БІЗНЕСУ	12
11. [ІНШІ ПИТАННЯ].....	13

ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ

В цьому Кодексі терміни та визначення мають наступне значення:

1. Юрист – це член АПУ, який надає Послуги, або інший учасник юридичного бізнесу, який надає Послуги (юридична фірма, адвокатське об'єднання та бюро, адвокат, фізична особа-підприємець тощо) та окремо приєднався до цього Кодексу шляхом підписання відповідної декларації.
2. Клієнт – особа, якій Юрист надає Послуги; там, де цього вимагає контекст, включає також потенційного або колишнього Клієнта.
3. Працівник – працівник Юриста, в тому числі, але не виключно, юрист, адміністративний та інший працівник, який забезпечує професійну діяльність Юриста на постійній основі, незалежно від того чи будуються відносини з ним на підставі трудового договору або іншим чином.
4. Послуги – будь-які юридичні послуги, включаючи правову допомогу, консультації правового характеру і т. ін.
5. Справа – судова справа, трансакція, консультація, будь-який інший проект, в якому Юрист надає Послуги Клієнту.
6. Гонорар – винагорода за Послуги.

ПРЕАМБУЛА

Юристи як представники правничої професії дбають про забезпечення прав і свобод людини, несуть особливу відповідальність перед суспільством за втілення в життя принципу верховенства права, розбудову правової держави, розвиток правосвідомості та юридичної професії.

Цей Кодекс прийнятий з метою створення етичних засад для ефективного, раціонального, добросовісного функціонування ринку юридичних послуг, підвищення рівня правової культури, правової свідомості, а також запобігання використанню неетичних практик, пов'язаних із наданням юридичних послуг.

Цей Кодекс розроблений із врахуванням положень Кодексу поведінки європейських адвокатів, Хартії основних принципів європейської адвокатської професії, та відображає загальні засади сучасного демократичного суспільства, з якими нерозривно пов'язана професія юриста.

При визначенні змісту норм цього Кодексу вони мають тлумачитись справедливо та добросовісно, згідно з тим розумінням, яке мала б неупереджена особа з достатнім рівнем професійної компетентності за аналогічних обставин, виходячи з мети цього Кодексу та високих моральних стандартів.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

- 1.1. Цей Кодекс визначає етичні засади функціонування юридичного бізнесу, надання Послуг, організації роботи Юристів та їх взаємодії між собою, з Клієнтами, Працівниками та іншими особами.
- 1.2. Цей Кодекс застосовується лише в тій мірі, в якій він прямо не суперечить іншим кодексам, правилам та стандартам, та іншим нормам, які мають обов'язкову юридичну силу для представників окремих юридичних професій.
- 1.3. Цей Кодекс застосовується до Юристів незалежно від того яким чином врегульовані відносини між відповідним Юристом та Клієнтом (безпосередньо чи опосередковано, з Юристом чи його Працівником, через інших юридичних або фізичних осіб, із залученням субпідрядників, чи отримує Юрист Гонорар чи надає Послуги на безоплатній основі (pro bono), і т. ін.).

2. КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ

- 2.1. Конфліктом інтересів є суперечність між професійними обов'язками Юриста, за якої надання Послуг одному Клієнту Юриста може суперечити інтересам його іншого Клієнта в одній і тій же Справі, або іншим чином перешкоджає Юристу надавати Послуги якісно та неупереджено.
- 2.2. Конфліктом інтересів також є суперечність між професійними обов'язками Юриста та його приватними інтересами, під якими слід розуміти:
 - 2.2.1. власні інтереси Юриста, членів його сім'ї, родичів, друзів, знайомих;
 - 2.2.2. інтереси юридичної особи та/або утворення без статусу юридичної особи, у якій Юрист є працівником, членом, учасником, акціонером, або наділений іншим подібним, або тотожним статусом.
- 2.3. Перед початком надання Послуг Юрист перевіряє наявність конфлікту інтересів і, у випадку його наявності, відмовляє такому Клієнтові у наданні Послуг.
- 2.4. Якщо Юрист виявив конфлікт інтересів на етапі надання Послуг, такий Юрист невідкладно повідомляє про це всіх Клієнтів, відносно інтересів яких виник конфлікт та припиняє надання Послуг Клієнту, надання Послуг якому у Справі було розпочато пізніше.

Юрист також припиняє надання Послуг усім іншим Клієнтам – учасникам конфлікту інтересів, які вимагатимуть припинення надання їм Послуг у зв'язку з виявленим конфліктом інтересів.
- 2.5. Клієнт, щодо якого виник конфлікт інтересів, може вимагати відшкодування збитків Юристом, якщо такі збитки були завдані внаслідок неналежної перевірки конфлікту інтересів та буде встановлено, що конфлікт інтересів міг бути виявлений Юристом на етапі його перевірки.
- 2.6. Як виключення з правил, встановлених пунктами 2.3 та 2.4 Кодексу, Юрист може надавати Послуги Клієнтам у разі наявності у нього конфлікту інтересів виключно за сукупності наступних умов:

- 2.6.1. всі Клієнти, щодо інтересів яких виник, або може виникнути конфлікт, надали поінформовану згоду на надання Послуг Юристом за таких обставин;
- 2.6.2. за оцінкою Юриста надання Послуг таким Клієнтам не спричинить настання негативних наслідків для будь-кого з них;
- 2.6.3. дотримання того ж рівня якості надання Послуг Клієнтам та забезпечення їх прав та інтересів, як і в ситуації відсутності конфлікту інтересів; та
- 2.6.4. надання таких Послуг не суперечить законодавству України.
- 2.7. Якщо під час надання Послуги хоча б одна з умов, передбачених п. 2.6 Кодексу, перестає виконуватись щодо певного Клієнта (наприклад, у зв'язку зі зміною ситуації або у відносинах між сторонами), Юрист невідкладно повідомляє про це усіх Клієнтів, учасників конфлікту інтересів, і у розумні строки передає Справу відповідно до інструкцій Клієнта. При цьому Юрист утримується від будь-яких дій, які можуть зашкодити правам і інтересам Клієнта, Справа якого передається, у цій Справі або прямо пов'язаних з нею Справах.
- 2.8. Юрист не повинен діяти всупереч інтересам Клієнта, якому Юрист припинив надавати відповідну Послугу, у наступних випадках:
- 2.8.1. у Справі проти колишнього Клієнта, у якій Юрист виступав його представником;
- 2.8.2. у Справі, прямо пов'язаній зі Справою проти колишнього Клієнта, у якій Юрист виступав його представником;
- 2.8.3. у інших Справах, використовуючи інформацію, отриману у зв'язку з наданням Послуг колишньому Клієнту.
- 2.9. Положення пункту 2.8 Кодексу не застосовуються у випадку отримання Юристом поінформованої згоди від Клієнта на надання таких Послуг (2.8.1, 2.8.2) або на використання інформації Клієнта, якому припинено надання відповідної Послуги (2.8.3).
- 2.10. Створення Клієнтом ситуації коли він залучає Юриста з метою недопущення надання Послуг опонентам, конкурентам або іншим третім особам не допускається і не вважається конфліктом інтересів. Штучний конфлікт інтересів може виникати, зокрема, якщо обсяг фактично замовлених Клієнтом Послуг є значно меншим за попередньо узгоджений, Юрист не отримав від Клієнта інформацію про наявність або роль інших зовнішніх юридичних радників або отримана інформація виявилась недостовірною і т. ін.
- 2.11. Якщо Юрист має підстави вважати, що Клієнтом був створений штучний конфлікт інтересів щодо нього, Юрист негайно письмово повідомляє про це Клієнта, надавши відповідне обґрунтування. За відсутності такого повідомлення, відповідний конфлікт інтересів не вважається штучним.
- 2.12. Зазвичай, конфлікт інтересів визначається стосовно конкретної Справи Клієнта. Галузевий конфлікт інтересів – загальна заборона обслуговувати будь-яких або окремих конкурентів Клієнта – є негнотим та стримує можливості Юриста застосовувати галузеву експертність та досвід. Юрист має вибір погоджуватись або не погоджуватись на пропонувані Клієнтом умови щодо уникнення галузевого конфлікту інтересів. Якщо вимогу щодо уникнення галузевого конфлікту інтересів не було погоджено письмово, надання Послуг Клієнтам з однієї галузі не вважається конфліктом інтересів.

- 2.13. У випадку, коли Послуги надаються особі, іншій ніж їх замовник (платник) (наприклад, компанія-об'єкт придбання замовляє та/або оплачує Послуги, що надаються покупцю цієї компанії; одна сторона угоди про спільну діяльність замовляє та/або оплачує Послуги, що надаються іншій стороні і т. ін.), це відображається у відповідній домовленості з Юристом. При цьому, Клієнтом Юриста є особа, якій надаються Послуги, та Юрист завжди діє у інтересах такої особи, незалежно від того, хто є замовником (платником) Послуг.
- 2.14. Інвестування Юристом в бізнес Клієнта, отримання Гонорару часткою у бізнесі Клієнта та інші подібні трансакції вимагають виконання сукупності наступних умов:
- 2.14.1. відповідна угода укладена письмово, та її умови є чесними, розумними та зрозумілими;
- 2.14.2. Юрист письмово повідомив Клієнта про всі потенційні конфлікти інтересів, які можуть впливати з відповідної угоди, та рекомендував Клієнту отримати незалежну юридичну консультацію стосовно такої угоди з Юристом;
- 2.14.3. наявність угоди та/або інвестиції (частки) Юриста у бізнесі Клієнта не перешкоджає Клієнту в будь-який час на власний розсуд відмовитися від подальшого надання Послуг Юристом; та
- 2.14.4. [інвестиція (частка) Юриста у бізнесі Клієнта є незначною як для Юриста, так і для Клієнта.]

3. КОНФІДЕНЦІЙНІСТЬ

- 3.1. Юрист дотримується принципів розумності і доцільності при зберіганні, використанні і розповсюдженні конфіденційної інформації.
- 3.2. Будь-яка інформація, прямо або опосередковано (через іншу особу) отримана Юристом від Клієнта, або у зв'язку з наданням Послуг Клієнту, є конфіденційною і не може бути розкрита третім особам незалежно від того чи таке розкриття суперечитиме інтересам Клієнта.
- 3.3. Як виключення з п. 3.2, конфіденційна інформація Клієнта може бути розкрита Юристом:
- 3.3.1. з письмового дозволу Клієнта, при цьому Клієнт має бути попередньо повідомлений про способи та обсяги використання такої конфіденційної інформації;
- 3.3.2. у випадку спору з Клієнтом щодо стягнення з Клієнта неоплаченого Гонорару і лише в обсягах, необхідних для вирішення такого спору;
- 3.3.3. у випадку, коли таке розкриття необхідне, щоб запобігти завданню шкоди життю або здоров'ю людини; або
- 3.3.4. у випадках і в порядку, передбачених законом.
- 3.4. Юрист пересвідчується у тому, що умови надання Послуг Клієнту містять положення щодо конфіденційності, включаючи строк дії відповідного зобов'язання про конфіденційність.
- 3.5. Якщо не передбачено інше, до інформації, прямо або опосередковано отриманої Юристом від Клієнта, Юрист застосовує:

Добавлено примечание ([1]): Тут і далі в [] - положення під питанням. Збираємо думки щодо доцільності.

3.5.1. положення щодо конфіденційності, які Юрист зазвичай застосовує при наданні Послуг Клієнтам; та при цьому

3.5.2. стандарт конфіденційності не нижчий, ніж той, який він застосовує до власної конфіденційної інформації.

3.6. На вимогу Клієнта або у випадках, передбачених п. 2.6 Кодексу, Юрист може запропонувати Клієнту встановлення додаткового захисту конфіденційності інформації – етичної стіни – режиму роботи (в т. ч., обміну або зберігання інформації, спілкування), при якому забезпечується, що інформація, отримана частиною команди Юриста під час надання Послуг одному Клієнту, не потрапить до іншої частини команди Юриста, яка надає Послуги іншому Клієнту.

3.7. Якщо Юристу стало відомо про витік або загрозу витоку конфіденційної інформації Клієнта, він невідкладно, але не пізніше 48 годин, інформує про це останнього з наданням усіх відомих Юристу обставин.

4. ЗАЛУЧЕННЯ ТА ВЗАЄМОДІЯ З КЛІЄНТАМИ

4.1. Юрист використовує етичні методи залучення Клієнтів. Агресивні практики залучення Клієнтів (наприклад, недобросовісна реклама, надлишкова нав'язливість, використання недобросовісно отриманої інформації, завідоме перебільшення очікуваних ризиків для Клієнта або результатів надання Послуг, повідомлення недостовірної інформації про інших Юристів і т. ін.) є недопустимими.

4.2. [Юрист може співпрацювати з третіми особами на компенсаційній основі (наприклад, комісійна винагорода, винагорода за рекомендацію або за залучення і т. ін.), з метою залучення конкретного Клієнта за умови, що Клієнта повідомлено про таку компенсаційну основу до прийняття Клієнтом рішення про залучення відповідного Юриста. Якщо Клієнта не було повідомлено належним чином, Юристу заборонено здійснювати такі виплати на користь третіх осіб. При цьому, обов'язкового розкриття не вимагає співпраця Юриста з рекламними фірмами, PR-агенціями і т. ін.] / [4.2. Юрист не може вимагати або приймати від інших Юристів або будь-якої іншої особи комісійну або будь-яку іншу винагороду за направлення Клієнта до іншого Юриста або рекомендацію такого Юриста Клієнту. Юрист не може платити будь-кому комісійну або будь-яку іншу винагороду за направлення до нього Клієнта.]

4.3. Юрист не повинен прямо або опосередковано, в тому числі із залученням третіх осіб, здійснювати недобросовісний вплив на Клієнта (наприклад, пропонувати особі, яка приймає рішення від імені Клієнта про залучення Юриста, матеріальні чи інші вигоди, і т. ін.), задля переконання останнього звернутися до конкретного Юриста за отриманням Послуг.

4.4. [Юрист не повинен вступати з Клієнтом у відносини сексуального характеру. Юрист може надавати Послуги Клієнту, з яким відносини сексуального характеру почалися до надання Послуг, за умови що (i) такі відносини не впливатимуть на здатність Юриста надавати Послуги належної якості, та (ii) емоційний зв'язок не перешкоджатиме Клієнту приймати зважені та адекватні рішення щодо Справи. У випадку, якщо Клієнтом є юридична особа, це правило діє стосовно осіб, які від імені Клієнта координують роботу Юриста, формують завдання або регулярно консультуються з Юристом щодо Справи Клієнта.]

4.5. Юрист запобігає недобросовісному поведженню Клієнтів з іншими Юристами.

- 4.6. Якщо Юристу стало відомо, що в Клієнта є непогашена заборгованість за надані іншим Юристом Послуги, Юрист може відмовитися від надання Послуг такому Клієнту, в тому числі припинити надання Послуг з повідомленням причини відмови Клієнтові. Правила цього пункту не застосовуються до обгрунтовано спірних зобов'язань Клієнта.
- 4.7. Клієнти вільні у виборі Юриста, в тому числі у випадку трансформації Юриста (наприклад, ліквідація або поділ Юриста, вихід (перехід) Працівника, відповідального за Клієнта або Справу, і т. ін.).
- 4.8. При трансформації Юриста, особи, пов'язані (або які були пов'язані) з ним, діють виходячи виключно з інтересів Клієнта. Такий Юрист негайно повідомляє про трансформацію Клієнта, на якого вона прямо та суттєво впливає, та про спроможність продовжувати надавати Послуги стосовно всіх або окремих Справ Клієнта.
- 4.9. Особи, пов'язані (або які були пов'язані) з Юристом, також можуть запропонувати Послуги Клієнту, одночасно повідомивши про спроможність надавати такі Послуги стосовно всіх або окремих Справ Клієнта.
- 4.10. Після повідомлення Клієнтом Юристів про свій вибір, вони передають відповідні Справи Клієнта, забезпечивши безперервність надання Послуг та захист інтересів Клієнта.

5. ПРИПИНЕННЯ НАДАННЯ ПОСЛУГ КЛІЄНТАМ

- 5.1. Юрист може достроково припинити надання Послуг за взаємною домовленістю з Клієнтом та/або з інших підстав, що дозволені законодавством.
- 5.2. Юрист припиняє надання Послуг у Справі у разі, якщо подальше надання таких Послуг порушуватиме правила щодо конфлікту інтересів, комплаєнтності та доброчесності, та/або інші правила, передбачені законодавством (наприклад, якщо результат, досягнення якого бажає Клієнт, або засоби його досягнення, на яких він наполягає, є протиправними; виконання доручення щодо надання Послуг порушує професійні права і обов'язки Юриста, і т. ін.).
- 5.3. У випадку припинення надання Послуг, Юрист дотримується наступних вимог:
 - 5.3.1. на вимогу Клієнта передає йому або іншій визначеній Клієнтом особі усі документи, проекти документів та інші матеріали, що стосуються надання Послуг;
 - 5.3.2. повертає частину Гонорару за Послуги, які не були надані, якщо інше не передбачено домовленістю з Клієнтом;
 - 5.3.3. дотримується обов'язків, що випливають з принципів конфіденційності, запобігання конфлікту інтересів та всіх інших правил, передбачених цим Кодексом; та
 - 5.3.4. у разі припинення надання Послуг з ініціативи Юриста, завчасно повідомляє Клієнта про намір такого припинення та, за можливості, надає Клієнту час для пошуку іншого Юриста для надання Послуг.

6. ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

- 6.1. Юрист надає Послуги на принципах доброчесності, прозорості та комплаєнтності. Юрист слідує принципу нульової толерантності до корупції в будь-яких її проявах.

- 6.2. Будь-яка участь Юриста в Послугах, Справах чи діях, які містять ознаки корупції, не допускається. Це включає в себе будь-яку участь Юриста в розробці, реалізації чи обговоренні заходів, які прямо чи опосередковано містять корупційну складову, безпосередньо Юристом та/або із залученням інших осіб, в інтересах Клієнта, самого Юриста чи третіх осіб тощо.
- 6.3. [Юрист повідомляє правоохоронні органи у разі наявності відомостей про дії інших Юристів, які обґрунтовано містять ознаки корупції, з урахуванням вимог про конфіденційність та інших вимог, що застосовуються до Юриста.]

7. ПУБЛІЧНА КОМУНІКАЦІЯ

- 7.1. Юристи взаємодіють між собою на засадах поваги, чесності та добросовісної конкуренції. Неупереджене та ввічливе ставлення до колег є основою відносин між Юристами.
- 7.2. Будь-яке поширення Юристом (в тому числі від його імені, на його замовлення і т. ін.) недостовірної інформації або висловлювання ним особистих або оціночних суджень, спрямоване на завдання шкоди діловій репутації іншого Юриста або його дискредитацію, в тому числі щодо позиції іншого Юриста у Справі, не допускається
- 7.3. Особисті або оціночні судження Юриста допускаються, якщо вони не порушують норм цього Кодексу та законодавства України.
- 7.4. Будь-яке ототожнення Юриста з Клієнтом не допускається. Представництво Клієнта Юристом саме по собі не означає, що Юрист поділяє політичні, економічні, соціальні чи моральні погляди Клієнта або ж схвалює його діяльність.

8. ВЗАЄМОДІЯ З ПЕРСОНАЛОМ

- 8.1. Взаємовідносини між Юристом, як роботодавцем, та його Працівниками будуються у відповідності до законодавства про працю, якщо інше не впливає із суті вказаних відносин.
- 8.2. Юрист, як роботодавець, зберігає позитивну культуру та забезпечує шанобливе та гідне ставлення до Працівників, в тому числі щодо тривалості робочого часу, та реалізації всіх трудових та інших прав Працівників.
- 8.3. Не допускаються будь-які прояви дискримінації у сфері праці (як на етапі підбору Працівників, так і в процесі реалізації трудових відносин), зокрема, порушення принципу рівності прав і можливостей чи створення бар'єрів, пряме або непряме обмеження прав Працівників залежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань і цінностей, статі, гендерної ідентичності, сексуальної орієнтації, етнічного, соціального чи іншого походження, віку, стану здоров'я, фізичних можливостей, сімейного та майнового стану, за мовними або іншими ознаками, якщо будь-яка із зазначених ознак не пов'язана з характером роботи або умовами її виконання.
- 8.4. Не допускаються будь-які прояви мобінгу, булінгу, харасменту, або іншої аб'юзивної поведінки щодо Працівника.
- 8.5. Змагання за талант є важливим елементом чесної конкуренції. Агресивні практики утримання Працівників (наприклад, домовленості про не переманювання Працівників, переслідування або псування репутації Працівника через зміну роботодавця, тиск на

Працівника або його потенційних роботодавців для утримання Працівника і т. ін.) є недопустимими.

9. ГОНОРАР ТА ЦІНОВА КОНКУРЕНЦІЯ

- 9.1. Юрист та Клієнт вільно визначають розмір Гонорару, спосіб та форму його оплати, базуючись на принципах розумності, прозорості та зрозумілості для Клієнта. Гонорар може бути визначений як фіксована сума (вартість), погодинна оплата, середньозважена погодинна оплата, оплата із обмеженням максимального розміру гонорару, гонорар успіху, абонентська оплата, змішана оплата, або будь-яким іншим, погодженим Юристом та Клієнтом чином.
- 9.2. Незалежно від розміру узгодженого Гонорару, Юрист надає якісні Послуги та приділяє кожній Справі увагу, розумно необхідну для її успішного завершення.
- 9.3. При узгодженні розміру Гонорару можуть враховуватись, поміж іншого, складність та терміновість Справи, кваліфікація та завантаженість Юриста. При цьому, Юрист має прагнути найбільш економічно ефективного надання Послуг Клієнту, у тому числі:
 - 9.3.1. не створювати та не виконувати непотрібну (зайву, нерелевантну) роботу; та
 - 9.3.2. не застосовувати недобросовісні практики виставлення рахунків та обліку часу (наприклад, штучне збільшення кількості фактично витраченого часу або обсягу наданих Послуг, дублювання роботи, стягнення оплати за неоплачувану роботу і т. ін.).
- 9.4. Розмір, спосіб та форму оплати Гонорару може бути змінено виключно за взаємною домовленістю Юриста з Клієнтом. У разі погодження фіксованого розміру Гонорару із застереженнями щодо можливого збільшення розміру Гонорару, Юрист може наполягати на його збільшенні лише у разі завчасного попередження Клієнта про настання умов, передбачених відповідним застереженням.
- 9.5. Юрист і Клієнт можуть домовитись про Гонорар успіху (гонорар під умовою), який сплачується при досягненні погодженого з Клієнтом результату, та може бути визначений як тверда фіксована сума або як певне обчислення чи розрахунок (наприклад, пропорція, відсоток, формула і т. ін.) від суми трансакції, спору, вартості майна тощо.
- 9.6. Юристи мають конкурувати між собою чесно та добросовісно, в тому числі використовуючи цінову конкуренцію. Не допускається непрозоре або недоброчесне ціноутворення, як то введення Клієнта в оману щодо Гонорару або обсягу пропонованих Послуг, свідоме заниження розміру Гонорару на початковому етапі надання Послуг у розрахунок на отримання додаткової компенсації за рахунок штучного збільшення розміру Гонорару на наступних етапах надання Послуг, та інші недобросовісні чи маніпулятивні підходи.

10. СТРУКТУРУВАННЯ БІЗНЕСУ

- 10.1. Юристи будують свій бізнес на засадах прозорості, комплаєнтності та доброчесності.
- 10.2. Некомплаєнтність, ухилення від оподаткування, агресивна податкова оптимізація та створення інших недобросовісних переваг (наприклад, уникнення оподаткування заробітної плати, підміна трудових відносин підприємницькими, необліковані готівкові та

криптовалютні Гонорари, структурування через офшори або штучно створені множинні юридичні особи, неавторизований субпідряд і т. ін.) спотворюють конкуренцію та вибір Клієнта і є недопустимими.

11. [ІНШІ ПИТАННЯ]

11.1. Юрист вільний в обранні та використанні способів комунікації з Клієнтом, за умови їх прийнятності для Клієнта.

11.2. [...]

Добавлено примечание (A2): У разі виникнення додаткових коментарів чи пропозицій щодо додаткових положень, які не підпадають під обсяг регулювання іншими розділами Кодексу, пропонується їх додавати в Розділ 11